

THÔNG TIN KHOA HỌC

HỘI THẢO KHOA HỌC:

**"MẤY VẤN ĐỀ VỀ PHẬT GIÁO Ở
TÂY THIÊN - TAM ĐẢO - VĨNH PHÚC"**

Sáng ngày 16 tháng 11 năm 2005, tại Thiền viện Trúc Lâm Tây Thiên, được sự chấp thuận của ủy ban Nhân dân tỉnh Vĩnh Phúc, Sở Văn hóa Thông tin tỉnh Vĩnh Phúc phối hợp với Viện Nghiên cứu Tôn giáo thuộc Viện Khoa học Xã hội Việt Nam tổ chức cuộc hội thảo khoa học: **"Mấy vấn đề về Phật giáo ở Tây Thiên - Tam Đảo - Vĩnh Phúc"**.

Chủ trì cuộc hội thảo là các ông Nguyễn Đức Tầm - Trưởng ban Tuyên giáo Tỉnh ủy tỉnh Vĩnh Phúc, Trần Văn Quang - Giám đốc Sở Văn hóa Thông tin tỉnh Vĩnh Phúc, GS.TS. Đỗ Quang Hưng - Viện trưởng Viện Nghiên cứu Tôn giáo, và TS. Nguyễn Quốc Tuấn - Trưởng phòng Nghiên cứu Phật giáo và các tôn giáo truyền thống, Viện Nghiên cứu Tôn giáo.

Tham dự cuộc hội thảo có các nhà nghiên cứu, nhà quản lý của Cục Di sản Văn hóa, Viện Bảo tồn Di tích, Viện Văn hóa-Thông tin, Viện Bảo tàng Lịch sử Việt Nam (thuộc Bộ Văn hóa - Thông tin); Ban Tôn giáo Chính phủ; Viện Nghiên cứu Tôn giáo, Viện Sử học, Viện Nghiên cứu Hán Nôm, Viện Khảo cổ học (thuộc Viện Khoa học Xã hội Việt Nam); đại diện Tỉnh ủy và các ban ngành thuộc Tỉnh ủy tỉnh Vĩnh Phúc, đại diện lãnh đạo UBND tỉnh và các ban ngành thuộc UBND tỉnh Vĩnh Phúc; đại diện Thiền viện Trúc Lâm Tây Thiên; đại diện một số ban ngành chức năng của xã Đại Đình, huyện Tam Đảo (tỉnh Vĩnh Phúc); cùng một số cơ quan báo chí của Trung ương và địa phương.

Từ các nghiên cứu đi trước, những tư liệu về thư tịch cổ và đặc biệt là những chứng cứ khoa học về khảo cổ học qua các cuộc thăm dò, phát hiện và khai quật tại các nền di tích cổ trong vùng, 21 tham luận khoa học tham gia hội thảo tập trung vào 3 chủ đề chính:

Thứ nhất, Phật giáo Tây Thiên có tự bao giờ và từ đâu đến. Quá trình phát triển và ảnh hưởng của Phật giáo Tây Thiên ở Việt Nam và khu vực.

Thứ hai, sự nối kết về không gian địa lí, lịch sử, văn hóa và tôn giáo giữa khu di tích Tây Thiên (Tam Đảo) với vùng Tản Viên (Ba Vì), một trung tâm khác của Nhà nước Văn Lang.

Thứ ba, việc bảo tồn và phát huy những giá trị di sản văn hóa của khu di tích - danh lam - thắng cảnh Tây Thiên - Tam Đảo, với điểm nhấn là Thiền viện Trúc Lâm Tây Thiên đang được xây dựng lại và khu nghỉ mát Tam Đảo, trong chiến lược phát triển kinh tế, văn hóa xã hội và du lịch tâm linh của tỉnh Vĩnh Phúc.

Xuất phát từ các luận điểm: Tam Đảo là địa bàn gốc của người Việt thời Hùng Vương; thuật ngữ Nê Lê (trong Nê Lê Thành - nằm quanh vùng Tam Đảo, huyện An Định) chính là phiên âm và đọc theo âm Hán - Việt của từ *Naraka*, có nghĩa là Địa Ngục, và do đó chùa Địa Ngục là tên gọi Nôm của chùa Tây Thiên ở Tam Đảo; ngọc phả đình Đông Lộ (xã Đại Đình, huyện Tam Đảo, tỉnh Vĩnh Phúc) có nói về sự kiện ông Lăng Vĩ và bà Đào Liễu thời Hùng Vương đã lên ngôi chùa trên núi Tam Đảo để cầu tự; về tên gọi Tây Thiên để chỉ ở Việt Nam cũng có đất Phật giống như Ấn Độ; hầu hết các tham luận của chủ đề thứ nhất đều khá thống nhất trong cách đặt vấn đề: Tây Thiên có thể là cái nôi gốc của Phật giáo Việt Nam; cho rằng, Phật giáo có mặt ở Tây Thiên - Tam Đảo từ thời Hùng Vương. Cụ thể hơn, ở thời Hùng Vương, một phái bộ của A Dục Vương (Ấn Độ) có thể đã đặt chân đến Tam Đảo, khi nó còn là một trung tâm chính trị, xã hội của người Việt đương thời. Luận điểm này, theo tổng kết của chủ tịch đoàn cuối buổi hội thảo, vẫn chủ yếu dừng lại ở giả thiết nghiên cứu, do vậy rất cần được tiếp tục nghiên cứu thêm, nhất là với những cứ liệu của ngành khảo cổ học. Bởi vì, nếu chứng minh được Phật giáo Việt Nam có từ thời Hùng Vương và Tây Thiên là trung tâm Phật giáo sớm nhất của Việt Nam thì rõ ràng là rất có ý nghĩa cả về mặt khoa học lẫn mặt xã hội.

Sau khi có mặt tại Việt Nam, Phật giáo Tây Thiên nói riêng và Phật giáo Việt Nam nói

chung đã có những đóng góp quan trọng đối với cuộc đấu tranh kiên cường xuyên nhiều thế kỉ để đòi lại chủ quyền quốc gia kể từ Hai Bà Trưng cho đến khi đạt được thắng lợi hoàn toàn vào năm 938, kết thúc gần một nghìn năm đô hộ của Trung Quốc. Trong bản tham luận của mình, TS. Nguyễn Quốc Tuấn đã tán đồng với ý kiến của học giả Lê Mạnh Thát khi cho rằng, Phật giáo là một trong những vũ khí tư tưởng để dân tộc ta không bị Trung Quốc đồng hóa, nếu không muốn nói rằng chính Phật giáo, với tư tưởng bình đẳng tuyệt đối, đã đem lại cho dân tộc Việt Nam một sức mạnh tri thức và tinh thần lớn lao để đứng lên đòi lại nền độc lập từ tay ngoại bang.

Một số tham luận trong chủ đề thứ hai của hội thảo tập trung so sánh về địa lí, lịch sử, văn hóa và tôn giáo giữa Tam Đảo với những danh sơn khác ở miền Bắc Việt Nam, trong đó chủ yếu là núi Tản Viên (Ba Vì). Trong lịch sử và hiện tại, Tam Đảo luôn được xếp vào hàng danh sơn của đất Việt, bởi vị thế địa - chính trị, địa - văn hóa quan trọng của nó. Danh sơn Tam Đảo, theo TS. Nguyễn Đức Huệ (Viện Sử học), luôn được đối sánh với danh sơn Tản Viên ở hình thế (cùng có 3 ngọn cao vút), ở vị trí (tả ngạn và hữu hạn của Sông Đà), và ở sự thiêng liêng (Tản Viên có đền Tản Viên Sơn Thánh thờ Đức Thánh Cha Tản Viên - Tam Đảo có đền Quốc Trụ Đại Phu Nhân thờ Quốc Mẫu Lăng Thị Tiêu và ngôi Tây Thiên Thiển tự thờ Phật).

Ở chủ đề thứ ba của hội thảo, theo PGS.TS. Nguyễn Quốc Hùng (Bộ Văn hóa - Thông tin), thì rõ ràng khu di tích Tam Đảo có "trữ lượng" di sản vật thể và di sản phi vật thể. Vấn đề hiện nay chỉ là làm thế nào để có được một kế hoạch tiến hành nghiên cứu cơ bản về quần thể Tam Đảo với phương châm bảo tồn trong sự biến đổi kinh tế xã hội, không phải là một di sản đóng băng và khô cứng. Điều này có nghĩa là, công tác nghiên cứu phải được tiến hành ở nhiều mặt, nhiều bộ môn nhằm làm sống dậy tiềm năng của Tam Đảo với tư cách là quần thể thiên nhiên - văn hóa - tôn giáo, nơi đón nhận mọi tầng lớp nhân dân đến nghỉ ngơi, thưởng ngoạn, trau dồi kiến thức, song cũng là nơi thỏa mãn một phần nhu cầu tâm linh - tôn giáo trong

khuôn khổ của pháp luật và quy định của Nhà nước. Theo tác giả, việc Thiền viện Trúc Lâm Tây Thiên đang được xây dựng lại cũng là theo một hướng bảo tồn trong sự sống động của di sản văn hóa, không những không làm mất đi vẻ đẹp thiên nhiên mà còn có được thêm một công trình Phật giáo mới, khang trang, giống như điểm nhấn của toàn quần thể. Tuy nhiên, tác giả cũng lưu ý rằng, đối với những di sản thiên nhiên và văn hóa có bề dày như Tây Thiên và Tam Đảo, công tác bảo tồn và phát huy di sản văn hóa phải cẩn thận trọng một cách tối đa. Chẳng hạn, phải có nghiên cứu dài hơi để có đủ cơ sở khoa học cho việc bảo tồn di sản, phát huy di sản trong điều kiện nước ta đang có tốc độ kinh tế phát triển nhanh; hoặc phải có sự kiểm định và thẩm định nghiêm ngặt của các cơ quan chức năng sao cho vừa đáp ứng tốt nhu cầu đầu tư của nhiều thành phần xã hội, song cũng bảo vệ được di sản trong tính nguyên vẹn, lại vừa có thể đáp ứng được nhu cầu hiện tại của mọi người dân.

Phát biểu tổng kết ý kiến cuộc Hội thảo, GS.TS. Đỗ Quang Hưng thay mặt Viện Nghiên cứu Tôn giáo cảm ơn lãnh đạo tỉnh Vĩnh Phúc cho mở cuộc Hội thảo khoa học này và nhấn mạnh triển vọng của một vấn đề quan trọng thuộc lịch sử Phật giáo Việt Nam, cũng như đề xuất ý kiến về việc tìm kiếm một *Chương trình nghiên cứu về Phật giáo ở Tây Thiên, Vĩnh Phúc* với tầm cỡ tương xứng.

Kết thúc hội thảo, ông Hoàng Trường Kỳ, Phó Chủ tịch UBND tỉnh Vĩnh Phúc cảm ơn các nhà khoa học và mong muốn tiếp tục có sự hợp tác nghiên cứu giữa tỉnh Vĩnh Phúc, UBND tỉnh Vĩnh Phúc với các cơ quan khoa học trung ương và địa phương nhằm tiến hành tốt hơn nữa việc bảo tồn và phát huy những giá trị di sản văn hóa của khu di tích - danh lam - thắng cảnh Tây Thiên - Tam Đảo trong chiến lược phát triển kinh tế, văn hóa xã hội và du lịch tâm linh của tỉnh Vĩnh Phúc.

LÊ TÂM ĐẮC

VIỆN NGHIÊN CỨU TÔN GIÁO